

Geslaagde renovaties in grillig veengebied

SBA Golf & Groen startte in april met renovatiewerkzaamheden op Hitland. In drie fases zijn verscheidene delen van de golfbaan aangepakt.

Zo is onder meer green 17 volgens het in Nederland nog niet zo bekende coring-principe ingezaaid. Dit heeft als voordeel dat de green weer sneller bespeelbaar is. 'Als je maar één green verwisselt op je baan, dan houd je zo de kwaliteit van dat gras hetzelfde als die van de rest van de greens', zegt Pierre Janssen, directeur SBA Golf & Groen.

Auteur: Sylvia de Witt

Hitland is onderdeel van recreatiegebied Hitland, een gebied van zo'n 270 hectare. Vijftieng jaar geleden is besloten om hier ook golf als recreatievorm aan te bieden. Daartoe werd in 1993 eerst een 9 holesgolfbaan aangelegd, die later werd uitgebreid naar 18 holes. Ook zijn er in de loop der jaren een par-3-oefenbaan en meerdere faciliteiten bij gekomen. Golfen wordt hier aangeboden voor een zo laag mogelijke prijs en men heeft weinig golfvaardigheid nodig. Daardoor is Hitland niet alleen de toegankelijkste baan, maar ook een van de drukst bezochte banen van Nederland.

Opbouw van piepschuim

Hitland ligt in een lastig gebied. Daardoor is de golfbaan niet echt makkelijk in onderhoud en zijn er veel renovatiewerkzaamheden nodig. Vanaf 2005 is SBA Golf & Groen hiervoor in beeld.

'De meeste golfbanen liggen op klei, zand of löss, maar Hitland ligt in een veengebied. En veen is een aparte grondsoort, die blijft inklinken', vertelt de directeur van SBA Golf & Groen, Pierre Janssen. 'Daarom is deze golfbaan opgebouwd met EPS-platen (piepschuim), met daaroverheen een laag folie, drainage, een drainerende zandlaag van 20 centimeter en een toplaag van 20 centimeter zandturfmengsel. Hitland is de eerste en ook nog steeds de enige golfbaan in Nederland met zo'n opbouw van piepschuim.' Zeven jaar geleden werd The Dutch in Spijk aangelegd. Deze golfbaan ligt in een vergelijkbaar gebied volgens Jan Lassche, directeur van Recreatieschap Hitland en manager van de gelijknamige golfbaan. 'Daar is gekozen voor gietbeton als ondergrond voor de greens en de surroundings. Gietbeton is een vergelijkbare methodiek. Normaliter zou je van de bodem af met

zand opbouwen, maar zand weegt 1500 kilo per kuub. Piepschuim en gietbeton zijn veel lichter.'

Golfbaan op veengrond duurder in onderhoud

SBA Golf & Groen legt al vanaf 1983 golfbanen aan, maar kwam bij Hitland pas voor het eerst in aanraking met veengrond. Janssen ondervond dat de opbouw met piepschuim echt een andere aanpak vereist bij de aanleg van een teebox of een greenbox. 'Maar het onderhoud daarna is verder grotendeels hetzelfde als dat op andere golfbanen. Wij bouwen al drieëndertig jaar golfbanen en we weten hoe een greenopbouw of een tee-opbouw eruit moet zien. Het enige verschil is dat er hier sprake is van een heel hoog grondwaterpeil, waarop je het piepschuim moet leggen om stabiliteit in die green of teebox te krijgen.' SBA heeft nu de green, de damesteebox en de

Renovatie Hitland SBA Groen en Golf

fairway van hole 17 gerenoveerd, evenals de herenteebox van hole 2 en de greensurrounding van hole 18. Verder is er gezorgd voor grondverbeteringen en drainages op hole 12, 13, 15 en 17. In de laatste fase van dit jaar zullen voornamelijk mounds worden gereconstrueerd op de holes 3, 4, 5, 6, 12, 13 en 15.

‘Veengebied blijft nazakken door het wisselende waterpeil; daardoor ontstaan er verzakkingen op plaatsen waar ze eerst niet waren’

Door de lastige veengrond is het onderhoud van Hitland wél duurder dan dat van golfbanen met een zandondergrond. Als er straks nog meer renovaties op het oude gedeelte moeten plaatsvinden, wordt het volgens Lassche een kostbaar verhaal. ‘Dan zal ik de komende tien jaar meer dan 1 miljoen moeten uitgeven aan renovatiewerkzaamheden. Als het niet echt nodig is dat een teebox hoger komt te liggen, kunnen we misschien op een andere manier toch hetzelfde resultaat bereiken, zonder de toepassing van piepschuim. Dit jaar geven we al meer uit dan we hadden gereserveerd. De komende jaren wordt dat wel weer rechtgetrokken. Als je echter tien jaar lang een ton per jaar moet uitgeven, dan moet je het wel reserveren. En over tien jaar zijn de prijzen waarschijnlijk hoger; dan komt er nog eens zo’n 15 procent bovenop. Daar dien je allemaal rekening mee te houden. Dus: vooral kritisch blijven op wat je renoveert.’

Altijd verrassingen in grillig gebied

Lassche werkt al vanaf 2004 met een beheerplan en daarmee is hij een van de weinige golfbaanbeheerders. ‘Als recreatieschap hebben we voor het openbare gebied altijd alles uitbesteed. Dat gold ook voor de golfbaan. Voor de jaren 2014 tot en met 2016 werd het onderhoud van de golfbaan

opnieuw openbaar aanbesteed, waarbij de laagste prijs bepalend was. SBA Golf & Groen had de laagste inschrijving en is daardoor het derde contract met ons aangegaan.’

De eerste keer dat de beheerder van Hitland met SBA in zee ging, was in 2005 via een keurig RAW-bestek. En dat is nog altijd redelijk uniek in Nederland, meent Lassche. Hoewel hij ook ziet dat steeds meer golfbanen overgaan op een of andere vorm van werkbeschrijving. ‘Nu wordt opnieuw een beheerplan vastgesteld voor een periode van tien jaar. Het gebied hier is grillig; je kunt van tevoren misschien inplannen dat er bepaalde dingen moeten gebeuren, maar het kan anders uitpakken. Zo hebben we dit jaar weer een aantal verrassingen gehad met de beregeningsinstallatie, grond die verzakt was, kabelbreuken. Je moet dus binnen het beheerplan de financiële ruimte hebben om bijvoorbeeld waterbeheersingsproblemen of drainageproblemen à la minute te kunnen oplossen.

Ieder jaar wordt er drainage bij gelegd. Er ligt momenteel meer dan 56 kilometer drainage op deze baan en elk jaar komt daar weer wat bij.’ Janssen kan alleen maar beamen dat het gebied van Hitland grillig is. ‘Dat heb je met veengebied.

7 min. leestijd

Het blijft nazakken door het wisselende waterpeil; daardoor ontstaan er verzakkingen op plaatsen waar ze eerst niet waren. Daar zul je dan een aanpassing moeten maken. Maar in grote lijnen is zo'n beheerplan zeker goed op te stellen.'

'Vooral kritisch blijven op wat je renoveert'

Verdwijnen van reliëf

Voor zo'n beheerperiode van tien jaar bepaalt Lassche met de hoofdgreenkeeper wat er als eerste moet gebeuren en waarvoor SBA Golf & Groen wordt ingeschakeld. Urgent was de renovatie van green 17. Van deze green op de oude 9 holes-golfbaan waren de zijkanten verzakt, doordat het piepschuim eigenlijk wat te krap was gelegd. 'Er zijn altijd heuveltjes rond de greens, de zogeheten mounds', legt Lassche uit. 'Op de nieuwe 9 holes hebben we het piepschuim tot onder die mounds door laten lopen, waardoor er minder problemen zullen ontstaan. Van deze green was ook de voorkant verzakt en "op één oor" gaan liggen.' Voor de renovatie van green 17 is ook EPS toegepast. Voorts zijn er twee teeboxen opgebouwd met EPS. Bij de oude 9 holes was alleen bij de greens EPS gebruikt, niet bij de teeboxen. Beide teeboxen zijn nu weer opgebouwd tot zo'n meter boven de grond, eerst met EPS, tot de laatste 40 centimeter, waarvoor zand is gebruikt.

Werken met andere machines

SBA Golf & Groen heeft de afgelopen jaren behoorlijk wat kennis opgedaan waarmee ze goed kunnen inspelen op deze ontwikkeling. Dat is ook merkbaar aan de keuze van de maaimachines. Zo zijn er op Hitland drie roughmaaiers op proef geweest, maar het gebied bleek zo nat dat er andere machines nodig waren om de rough te maaien. Lassche: 'Deze rough is niet gedraineerd en niet bezand; hier moet het water op een natuurlijke manier weglopen.' 'Voor de rough werken we hier inderdaad met andere machines', vult Janssen aan. 'Je hebt hier sowieso een lichtere machine nodig voor minder inspringing.'

Het coring-principe

SBA Golf & Groen heeft dit jaar twee keer renovatiewerkzaamheden uitgevoerd in een tijdsbestek van ongeveer twee weken; alleen in de komende laatste fase duurt de renovatie vier weken. De teeboxen zijn 70 centimeter opgehoogd, green 17 is 30 centimeter opgehoogd en volgens het coring-principe ingezaaid. Dit systeem is in Nederland niet zo bekend, maar wordt in Engeland regelmatig toegepast. Ook bij de renovatie van G&CC Rinkven in België, vorig jaar, heeft SBA Golf & Groen

volgens het coring-principe gewerkt. Janssen legt uit wat dit principe inhoudt. 'Je zaait de green op traditionele wijze in, maar de propjes (*coring*) die vrijkomen bij de *hollow tining* van de bestaande greens strooi je in over de nieuw ingezaaide green. Dit heeft als voordeel dat de green veel sneller weer bespeelbaar is. Als je maar één green op de baan verwisselt, houd je de kwaliteit van dat gras gelijk aan die van de rest van de greens. Voor de aanleg van een geheel nieuwe green zaai je in met struisgras of roodzwenk. Maar die green verschilt dan qua grassamenstelling van de overige greens,

Renovatie Hitland SBA Groen en Golf

INTERVIEW

Green 17

‘SBA als aannemer en ik als beheerder nemen alternatief beheer de komende tijd heel serieus’

wat weer invloed heeft op het golfspel en het onderhoud. Bij het coring-systeem is de kwaliteit van de nieuwe green gelijk aan die van de overige greens op de baan. Het coring-principe heeft als voordeel dat de green sneller dichtgroeit. Nu kan er zo’n vier maanden niet op gespeeld worden. ‘De green “houdt de bal beter” door de toepassing van dit coring-systeem’, meent Lassche. ‘De golfspeler wil namelijk hetzelfde gevoel hebben als bij de andere greens. Bij een normaal renovatieproces zou je de betreffende green langer uit het spel moeten houden om hetzelfde effect te bereiken.’ Janssen: ‘Normaal kost het een jaar om dezelfde green bespeelbaar te maken.’

Green quantum conditioner

Je moet als beheerder constant alert blijven, vindt Lassche. Nu is er de green deal, waarop je uiteraard ook moet anticiperen. ‘SBA heeft op bepaalde golfbanen al proeven gedaan met vormen van alternatief beheer, zoals *integrated turf management*. Dat is gewoon goed cultuurtechnisch beheer. SBA als aannemer en ik als beheerder nemen dit de komende tijd heel serieus.’

Verder heeft Lassche besloten, ook al is het kostbaar, om alle greens te voorzien van *green QC*-elektronica. Dit is passieve elektronica, die de schadelijke resonanties en invloeden van de vele elektromagnetische velden en straling neutraliseert. Samen met drie andere golfbanen heeft Hitland hiermee proeven gedaan; de elektronica bleek een goede uitwerking te hebben op de gezondheid van de planten. Lassche was aanvankelijk nogal sceptisch, maar werd door de resultaten van de proeven verrast. ‘De planten kregen veel langere wortels, de grasdekking was dicht en de grassamenstelling was beter en gezonder. Ik denk dat ik de eerste ben in Nederland die dit doet. Ik verwacht dat het positief zal uitwerken en dat het gebruik van kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen en water hierdoor in de nabije toekomst tot een minimum beperkt kan worden. Ik neem de green deal heel serieus en het zou mooi zijn als iedere golfbaanmanager en hoofdgreenkeeper dat ook doet’, besluit Lassche.

Pierre Janssen

Jan Lassche

Be social

Scan of ga naar:

www.Greenkeeper.nl/artikel.asp?id=9-6020